

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

§. 2. Quomodo universale fiat per intellectum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

conceptus. C. Nil est objectivè, & ut repræsentatum, nisi conceptus. N.

§. II.

Quomodo Universale fiat per intellectum?

251. *Nota 1.* Neoterici docent, Universale fieri, quando intellectus subjectum à modis separat, vel à circumstantiis hoc versu comprehensis: *Forma, figura, locus, tempus, stirps, Patri, nomen.* Econtrà naturam vel subjectum reddi singulare tradunt, quando circumstantiæ hæ, & modi superadduntur. Contra hanc sententiam sequentes militant rationes: *1ma.* Hæ circumstantiæ non sunt ipsa ratio formalis individuationis; cùm nec *forma*, nec *figura*, nec *locus*, naturæ ullius entis identificetur, quandoquidem quilibet horum modorum ab entis essentia separabilis est; reliquæ autem circumstantiæ in pluribus eadem numero reperiuntur; ergo quantumcumque natura ab his circumstantiis abstrahatur, communicabilis tamen pluribus esse non poterit, ab ipsa individuatione n̄ simul separetur. *2da.* Natura v. g. humana non inest his circumstantiis identicè, sunt enim accidentia mutabilia & variabilia; ergo nec de iis prædicari in recto potest: quis enim hanc prædicationem etiam in sensu reali veram esse tuebitur? *Hæc forma, hæc figura, hic locus &c. est homo.* Sicut in sensu reali vera est hæc: *Petritas est homo.* Nec obstat quod vera sit hæc prædicatio: *Sic formatum, sic figuratum*

ratum, sic locatum est homo. Nam præter hoc, quod hæc prædicatio indirecta sit, & impropria, natura humana non prædicatur in recto de figura hac, vel hoc loco; sed de solo subjecto. Hinc dicta prædicatio sic resolvitur: *Subjectum, vel homo habens hanc formam, hanc figuram, hunc locum, est homo;* quæ prædicatio indirecta est, vel certè identica, adeoque non est universalis. Si verò *Cartesiani* allatam prædicationem sic resolvant: *Hoc subjectum, vel hic homo, aut Plato habens hanc figuram &c. est homo;* erit quidem prædicatio universalis; Verùm præter circumstantias assignatas per *hoc*, & per *Platonem* importatur necessariò aliquid aliud in subjecto, aliàs hæc resolutio diversa non foret à priori. Ex his colliges, hanc *Neotericorum* methodum formandi universale admitteri non posse.

252. *Nota 2.* Peripatetici hunc tradunt universale formandi modum. Præprimis supponunt axioma Philosophis usitatissimum: *Intellectus potest divisa adunare, & adunata dividere.* h. e. potest adunata *identitate veri* dividere seu distinguere intentionaliter, & distincta realiter, intentionaliter adunare, sive per modum unius sibi repræsentare. Quæ enim unione duntaxat physicâ adunantur, ea dividere, & divisa hoc modo adunare aliarum quoque causarum ac potentiarum munus est. Deinde in duas præcipuè classes dispartiuntur. Alteram constituunt *Objectivistæ*, *Formalistæ* conflant alteram. *Objectivistæ* sic docent: 1. Singularia ejusdem natu-

ra

ræ emittunt species sensibiles in sensus. 2. Sensus his speciebus imbuti formant ideam materialem repræsentantem singularia, v. g. oculus visionem. 3. Objectum mediante ideâ materiali species corporatas propagat ad phantasiam. 4. Phantasia unâ cum speciebus istis format ideam phantasticam, sive phantasma materiale singularium. 5. Quia Phantasia speciem materialem transmittere ad intellectum, qui spiritualis est, non potest, hinc menti humanæ, in ordine ad cognitionem fabricandam, congenita est virtus species spirituales, seu virtuales rerum ideas ad similitudinem phantasmatum à quibus objective determinatur, formandi, & hæc virtus vocatur *Intellectus agens*. 6. Virtuales rerum ideas (quæ nondum omninò à singularitatibus depuratae sunt, quandoquidem nondum sunt ipsæ formales rerum cognitiones, sed Virtuales duntaxat, earumque semina) *intellectus agens* imprimat *intellectui patienti*, & habetur species impressa. 7. Intellectus patiens hac specie instructus ferri potest in naturam vel *directè*, cognoscendo eam secundum attributa essentialia, & à singularibus præscindendo; vel *reflexè*, cum naturam per alium actum à suis inferioribus jam præcisam cognoscit per actum novum in ordine ad inferiora. Hanc seriem & modum formandæ cognitionis admittunt *S. Thom.* *S. August.* *Arist.* & alii Authores plurimi & gravissimi, quorum verba commodiùs aliis in locis adducuntur. In ultimo præcipuè numero *Formalistas* inter & *Objectivistas* oritur dissensio: *Formalistæ*

listæ enim principiis suis de præcisione formali innixi contendunt universale fieri per cognitionem confusam singularium, vel per talem actum, quo attinguntur multa per modum unius, ita ut fiant *extrinsecè*, & *ex parte modi* tantum unum, non autem *intrinsecè* & *ex parte objecti*. Econtrà *Objectivistæ* tuentur, Universale fieri per talem actum, qui tantum cognoscit naturam, ita ut nec *ex parte actûs*, nec *ex parte objecti*, nequidem confusè reluceant singularitates, adeoque natura intrinsecè præcisa dici possit. *Status quæstionis* est de his ultimis actibus, Utrum fiat universale per actum præscindentem *formaliter*, an per actum præscindentem *objective*?

253. *Dico* 1. Universale non fit per actum formaliter præscindentem. *Ratio est*. Universale per talem præcisionem fieri debet, per quam ipsa natura v. g. humana fit una, & apta prædicari de multis; sed per præcisionem formalem non ipsa natura fit una, & apta prædicari de multis; ergo. *Prob. min. Inprimis non fit una*; nam id quod cognoscitur per actum præscindentem formaliter sunt omnia singularia *confusè* saltem cognita; sicut ergo oculus videns clarè colorem, *confusè* autem qualitatem coloris, non facit unum v. g. genus; ita nec intellectus formaliter præscindens. *Si dicant Formalistæ*, naturam fieri unam, non quidem *intrinsecè* & *ex parte objecti*, sed *extrinsecè* & *ex parte modi*, sive actûs. *Contra sic insto* 1. Vel ergò *Formalistæ* per naturam *extrinsecè* & *ex parte modi*, sive actûs unam, intelligunt hoc,
 O quòd

quòd natura præcisa fit à singularitatibus per actum intellectûs, qui est objecto extrinsecus; vel aliquid plus per hæc verba denotant? Si primum; ergo se nondum discernunt ab *Objectivistis*, qui idem asserunt. Si verò aliquid plus per verba illa sibi admodum familiaria & propria intelligant, quæso quid illud? *Si reponant*, quòd juxta *Formalistas* natura fit *TANTUM extrinsecè præcisa*, id quod *objectivistæ* non profitentur. *Infero*: Si natura est *TANTUM extrinsecè præcisa*, ergo præcisio non est in ipsa natura; si non est in ipsa natura, ergo natura non est præcisa, & quod consequaneum est, natura non erit Universalis; adeoque *Formalistæ* habent actum præscindentem, sed nullum præcisum. *Contra sic insto II.* Vel ergò unum *ex parte modi*, aut *ex parte actûs* est unum objectum, vel est unus actus? Si est unus actus; ergo quilibet conceptus multorum militum, erit universalis. Si autem est unum objectum; ergo datur objectum illius actûs, quod sit unum; sed unum non fit, nisi per præcisionem objectivam (id quod superior instantia probat) ergo per hanc, & non per formalem fit Universalis. *Deinde per præcisionem formalem natura non fit apta verè prædicari de multis*: quia admisso hoc, quod Universalis fiat per conceptum individua confusè repræsentantem, hæc propositio: *Petrus est homo*, haberet hunc sensum: *Petrus est singuli homines*, quæ prædicatio certè falsa est.

254. *Obj.* Singularia sunt fundamentum Uni-

Universalis formaliter talis, & fiunt unum per intellectum; ergo singularia àb actu faciente Universale immediatè attingi debent. R. D. *Conf.* Ergo singularia attingi debent sub eâ ratione, sub qua fiunt unum. C. Sub ratione hæcceitatum, & individuationum. N. Singularia fiunt exercitè unum sub ratione naturæ, & sub hâc ratione etiam àb intellectu immediatè attinguntur; singularia verò sunt tantùm mediatum objectum, & fundamentum, quod non debet attingi adæquatè, i. e. tam secundùm naturam, quàm secundùm singularitatem.

Inst. 1. Illud debet immediatè attingi àb actu faciente Universale, quod non est Universale; ergo debent singularia immediatè attingi. *Prob. ant.* Illud à tali actu immediatè attingi debet, quod est objectum ejus; sed objectum ejus est id, quod non est Universale; ergo. R. D. *Maj. probat* Illud immediatè attingi debet, quod est objectum actûs proximum, & terminativum. C. quod est objectum actûs remotum, & motivum. N. D. *etiam min.* Sed objectum actûs remotum, & motivum non est Universale. C. proximum, & terminativum. N. *Si ais:* Omnis actus præsupponit suum objectum. R. D. Actus speculativus. C. actus practicus. N. Actus faciens Universale, cognoscendo naturam, exercitè præscindit eam à singularitatibus, & sic exercitè præcisa est objectum ejus proximum.

Inst. 2. Cognitio fabricans Universale habet pro objecto proximo convenientiam singula-

gularium cognitam absque differentiis, sed omnis convenientia dicit pluralitatem; ergo objectum proximum dicit adhuc pluralitatem. *R. D. min.* Omnis convenientia, quæ est *per modum similitudinis*, dicit pluralitatem. *C.* quæ est *per modum identitatis*. *N.* Universale formaliter est convenientia per modum identitatis, quæ objectivè in intellectu excludit multitudinem Convenientium.

Inst. 3. Quando natura fit Universalis, tunc fit actu divisa, & multiplex; ergo intellectus etiam multa convenientia attingere debet. *R. N. Ant.* Sed fit natura una multiplicabilis: Si deinde hæc actu dividatur, h. e. prædicetur, hoc potiùs pertinet ad actum intellectûs reflexum, & subsequentem, quàm ad actum directum, exercitè facientem Universale.

Inst. 4. Natura abstracta sunt ipsa singularia; ergo si intellectus naturam abstractam cognoscat; cognoscit ipsa singularia. *R. D. Ant.* Natura abstracta, ut est in se physicè, sunt singularia. *C.* ut exercitè objectivè existit in intellectu. *Subdist.* Sunt ipsa singularia *adequatè*. *N. inadquatè*. *C.*

255. *Dico 2.* Universale fit per intellectum objectivè præscindentem. *Ratio est:* Quia per præcisionem objectivam natura verè abstrahitur ab individuationibus, & differentiis multiplicantibus. Nam præcisio objectiva, in quantum *causalis*, & *activa* est, facit, ut natura non habeat singularitates (tò non sumendo præcisivè) per quas dividitur; in quantum
verò

verò *passiva* est, objecto, sive naturæ est intrinseca, adeò ut objectum, vel natura verè dicatur perfectè præcisa: Si verò est perfectè præcisa à differentiis multiplicantibus, tunc est verè una, & intentionaliter indifferens, contrahibilis, & participabilis à suis inferioribus, adeoque apta inesse, & verè prædicari de multis; igitur Universale formaliter tale per hanc præcisionem fieri necesse est. *Confir.* D. Thomas. Opusc. 49. Ubi Platoniorum figmenta refutat, sic habet: *Intellectus abstrahit genus à speciebus, in quantum intelligit naturam generis, non intelligendo differentias; & similiter abstrahit speciem à individuis, in quantum intelligit naturam speciei, non intelligendo principia individuantia.* Ecce, nihil de cognitione confusà differentiarum, aut principiorum individuantium commemorat. *Vid. etiam Aristotelis verba lib. 5. Metaphys. cap. 6. tex. II. & lib. 10. tex. I. apud Sylvest. Maurum Soc. Jesu.*

256. *Obj. 1.* Dicant *objectivista*, quid sit natura v. g. humana objectivè præcisa; an sit quid distinctum à cognitione repræsentante, & ab individuis extra intellectum positis, vel non? Si nihil est à his distinctum, non sunt contra nos. Si autem est quid distinctum, dicant, quid illud? An quoddam idolum mentis? ubi subiectetur? quomodo prædicetur de inferioribus, an *ut quo*, an *ut quod*? Ecce, quot nodi solvendi sint objectivistis! ita memini me legere in Formalistæ cujusdam manuscriptis. His quæstionibus ut ex ordine satisfaciam,

R. 1. Natura humana objectivè præcisa est natura humana, præcisè secundum prædicata essentialia considerata, absque differentiis individuuantibus. R. 2. Est quid distinctum à cognitione, & etiam à individuis. R. 3. Illud distinctum est natura objectivè existens sine individuationibus. R. 4. Hæc natura non est idolum mentis; nam habet esse fundamentale extra intellectum, & quoad rem existit à parte rei, etsi non quoad modum. R. 5. Mediantè cognitione subjectatur in intellectu. R. 6. Prædicatur de inferioribus *ut quod*; dum enim dico: *Petrus est homo*, natura humana est illud, quod de Petro prædicatur. Ecce nodos insolubiles! hinc tanti momenti sint, ut præcisionem objectivam improbabilem reddant, imò & impossibilem? Hæc ad quæsitæ sufficiant: Si plura quærant Formalistæ, plura objectivistæ reponent.

257. *Obj. 2.* Cùm intellectus naturam v. g. *Animalis*, abstrahit à homine, & bruto, vel abstrahit duo animalia, vel unum? R. Abstrahit *unum*. *Si reponas*: in homine, & bruto à parte rei sunt duo animalia; ergo intellectus duo quoque abstrahere debet. R. *N. Conf.* Intellectus enim ex duobus, imò ex omnibus animalis inferioribus facit practicè unum, dum cognoscit solum principium sentiendi, differentiis, & inferioribus multiplicantibus non cognitis.

Inst. 1. Objectum actûs facientis v. g. *genus*, sunt omnes illius generis species. & objectum

jectum actûs facientis *speciem*, sunt omnia individua speciei; ergo actus objectivè præscindens non facit Universale. R. 1. Sequeretur, quod omnes species simul sumptæ essent genus, & individua omnia simul sumpta forent species; adeoque nec genus v. g. *Animal*, prædicari de homine posset, cum homo non sit omnis species: Nec species v. g. *homo*, prædicari posset de Petro; quia Petrus non est omne individuum humanum. Videant proinde *Formalistæ*, an verum habeant Universale, qui confusè saltem cognoscunt species omnes, & individua omnia. R. 2. Quodnam sit objectum proximum, & quodnam remotum actûs facientis Universale, jam dictum est n. 254. *in obj. & inst.*

Inst. 2. Ex parte objecti non datur ratio generica, vel specifica; ergo natura exercitè abstracta nequit esse objectum proximum. R. D. *Ant.* Non datur per intellectum. N. Ante operam intellectûs. *Subdist.* Non datur actualiter formaliter. C. non datur fundamentaliter. N.

258. *Obj. 2.* Natura est intrinsecè, & physicè multiplex; ergo intrinsecè una fieri nequit. R. D. *Conf.* Pro statu reali & physico. C. pro statu intentionali & objectivo. N. *Si ais:* Natura in statu objectivo est natura abstracta; sed hæc nequit esse Universalis; quia nequit inesse multis, nec prædicari potest de multis, cum sit à multis abstracta; ergo. R. N. *min. ejus rationem* D. Nequit inesse multis, nec prædicari potest de multis, ut abstracta. C. quæ abstracta.

tracta. N. Natura ut abstracta, & cum statu est natura in sensu composito abstractionis à multis, in quo utique inesse multis nequit, nec prædicari de multis potest; sed tamen illa natura, quæ abstracta est, apta est singularibus inesse, & de iis prædicari.

Inst. I. Natura Petri & Pauli essentialiter singularis est, & consequenter multa; ergo nequit una fieri, & universalis per intellectum. R. D. *Ant.* Singularis est physicè, & quoad modum existendi physicè. C. est singularis objectivè. N. *Si ais:* Unitas est objecto merè extrinseca; ergo nequit naturam denominare intrinsecè unam. R. N. *Ant. Probas.* Unitas naturæ Universalis est unitas præcisionis; sed hæc est merè extrinseca; ergo. R. D. *maj.* Est unitas præcisionis *passiva*. C. præcisionis *activæ*. *Subdist. Causaliter*, h. e. Cognitio præscindens est quasi causa efficiens, vel potius conditio requisita ad hoc, ut unitas tanquam forma metaphysica resultet. C. Est unitas præcisionis *activæ formaliter*, h. e. cognitio est causa formalis intrinseca ad hanc resultantiam requisita. N. Ex his advertes, Unitatem Universalis esse formam metaphysicam *intrinsecam* objecto intentionaliter existenti, ab *extrinseco*, scilicet à cognitione activè præscindente.

259. *Obj. 3.* Natura v. g. humana objectivè præcisa est natura omnium hominum; sed hæc nequit esse Universale, cum verè prædicari non possit de inferioribus; ergo natura objectivè præcisa nequit esse Universale. R. D. *maj.*

maj. Est natura omnium hominum *extensivè*, & materialiter sumpta. N. Est natura omnium hominum *intensivè*, & formaliter sumpta. C. Natura omnium hominum *intensivè* & formaliter sumpta sunt prædicata essentialia hominis secundum se absque individuationibus; nihil autem impedit, quo minùs hæc verè prædicari possit de quocunque individuo humano. Verùm natura omnium hominum *extensivè*, & materialiter talis est natura cum omnibus individuationibus, & differentiis, prout existit à parte rei in singularibus, quæ certè nec una, nec communicabilis pluribus est, nisi *fundamentaliter*, & *remotè*. *Si ais.* Nihil est realiter in Petro, quod sit quoque realiter in Paulo; ergo nihil commune Petro & Paulo datur, adeoque nec prædicatur aliquid de Petro, quod prædicari quoque possit de Paulo. R. D. *Conf.* Ergo nihil commune Petro & Paulo datur per intellectum. N. à parte rei. *Subdist.* nihil commune *proximè*, *formaliter*, *actualiter*. C. nihil commune *fundamentaliter* & *remotè*. N. Petrus & Paulus habent à parte rei naturas similes, quæ similitudo præbet intellectui fundamentum ex duabus his naturis faciendi unam, & aptam pluribus communicari. *Alteram illationem etiam* D. Nec prædicatur aliquid contractum, & *extensivè* tale de Petro, quod etiam prædicari possit de Paulo. C. Nec prædicatur aliquid abstractum, & *intensivè* tale de Petro, quod etiam prædicari possit de Paulo. N. *Si inferas:* Ergo Petrus & Paulus erunt
O 5 idem

idem inter se, quia sunt idem cum aliquo tertio, scilicet cum natura abstracta. *R. 1. N. Illatum.* Rationem accipe ex n. 209. & 22. ubi hoc principium explicatum reperies. *R. 2. D. Illat.* Sunt idem specie. C. sunt idem numero. N. *Surgens.* Natura objectivè præcisa est tantum in intellectu; ergo nequit esse in inferioribus. *R. D. Ant.* Est tantum in intellectu, ut est præcisa, & quoad modum. C. quæ est præcisa, & quoad rem. N.

260. *Obj 4.* Et quæres: Utrum natura à unico individuo præcisa sit Universale? *R. Affirmativè* (Si nimirum plura individua saltem possibile sint) quia & talis natura erit una & apta inesse multis. Adde, quod plerumque intellectus faciens Universale sibi, non proponat omnia omninò individua aut omnes omninò species; & tamen natura in tali casu una est, & apta omnibus omninò inesse; ergo à pari. *Si ais:* Eadem natura erit in mente, quæ fuit à parte rei; sed natura, quæ fuit à parte rei, est apta inesse tantum uni; ergo & ea, quæ est in mente. *R. D. maj.* Eadem natura erit in mente, quæ fuit à parte rei, eodem modo, & adequatè. N. *Diverso modo & inadquatè.* C. & *Transmissâ minore* pariter D. *Conf.* Dixi *transmissâ min.* quia ex supposito, quod plura individua saltem possibile sint, natura, quæ unico etiam individuo à parte rei inest, erit *remotè* prædicabilis de pluribus, & *fundamentaliter* Universalis.